

Lappalaiskoirat ry

LIITE SOPIMUKSEEN KOIRAN KAUPASTA

Koiran nimi: _____
Rekisterinumero: _____
Tunnistusmerkintä: _____
Sukuoli: _____
Syntymäaika: _____

Kuten kaikilla koiraroduilla, myös lappalaiskoirilla (lapinporokoiraa, ruotsinlapinkoira, suomenlapinkoira) esiintyy joukko periytyviä vikoja ja sairauksia. Suurimmaksi osaksi periytyminen tapahtuu resessiivisesti eli piilevästi. Nimitys jo paljastaa, ettei tällaisen taipumuksen kantajayksilöä voida tunnistaa sen ulkoasun perusteella.

Vastuuntuntoinen kasvattaja käyttää jalostukseen vain terveeksi todettuja yksilöitä. Siitä huolimatta saattaa tapahtua, että kaksi tervettä jalostuskoiraa, jotka kantavat piilevänä samaa sairaustaipumusta, paritetaan keskenään ja tulokseksi saadaan sairas tai sairastuva yksilö.

Usein nämä piilevästi periytyvät sairaudet puhkeavat vasta, kun koira on jo ohittanut pentu- ja nuoruusiän. Ostajan tulee ottaa huomioon, että hän pennun hankkiessaan ostaa sen siinä kunnossa kuin se luovutushetkellä on.

LAPPALAIKOKIRILLA ESIINTYVIÄ SAIRAUKSIA OVAT MM.

SILMÄSAIRAUDET

Katarakta (harmaakaihi)

Katarakta pitää sisällään useammanlaisia näkökykyä haittaavia sairauksia, joissa linssin läpinäkyvyys häviää osittain tai kokonaan. Perinnöllisen harmaakaihin eri muotoja ovat posterior polaarinen, kortikaalinen, nukleus, synnynnäinen tai totaali (= silmätarkastuslomakkeella rastitettuna kohdat kortikaali ja nukleus) katarakta. Muutoksia todetaan yleensä molemmissa linsseissä. Jos linssit samentuvat täysin, sokeutuu koira samalla. Harmaakaihi kehittyy useimmiten aikuisiällä.

PRA (retinan degeneraatio)

Verkkokalvon asteittainen surkastuma, joka periytyy resessiivisesti. Kantajat ovat ilmiänsuhtaan PRA:n suhteen terveitä. Sairailla yksilöillä näkö rupeaa heikkenemään asteittain verkkokalvorappeuman edetessä, ensimmäisenä oireena on hämäräsokeus. Sairailla koirilla voidaan silmän sähköisessä tutkimuksessa ERG:ssä havaita muutokset jo ennen verkkokalvomutoksia. PRA:sta esiintyy useita eri muotoja ja lappalaisroduilla on olemassa geenitesti kahteen muotoon: prcd-PRA (yleisin muoto, esiintyy kaikilla kolmella lappalaisrodulla) sekä IFT122-PRA (esiintyy erityisesti lapinporokoirilla).

RD (retinan dysplasia)

Verkkokalvon vajaakehitys on synnynnäinen silmän kehityshäiriö, jossa on eri vakavuusasteisia häiriöitä, lievästä paikallisista verkkokalvon poimuista sokeutta aiheuttaviin suuriin muutoksiin (merkitään lyhenteillä MRD lievä, GRD keskivaikea tai TRD vaikea). Nämä muutokset voidaan todeta jo pennuilla.

PHTVL/PHPV (persist. hyperpl. tunika vaskulosa lentis/primaari vitreus)

Silmäsairaus, jossa linssin ja silmänpohjan välinen sikiökautinen verisuoni ei ole normaalisti surkastunut.

Lappalaiskoirat ry

Sairaudessa on eri asteita (1–6) pienistä kauneuspilkuista sokeutta aiheuttaviin muutoksiin. Sairaudesta annetaan lopullinen lausunto aikuiselle koiralle.

PPM (persistent pupillary membrane)

Iiriksen I. värikalvon kehityshäiriö, jossa mustuaisen avautuminen ei ole ollut täydellistä, vaan värikalvolta lähtee rihmoja joko linssiin, sarveiskalvoon tai toiseen kohtaan värikalvoa. Muutokset yleensä ovat lieviä, eivätkä aiheuta yleensä oireita.

Glaukooma

Glaukooma eli silmänpainetauti on ryhmä sairauksia, joissa silmän liian korkea sisäinen paine estää näköhermon ja verkkokalvon normaalin toiminnan. Glaukooma on seurausta silmän sisäisen kammionesteen tuoton ja ulosvirtauksen epätasapainosta. Koiran glaukooman pitkäaikaisennuste on huono ja glaukooma onkin yksi tavallisimmista sokeuden aiheuttajista aikuisella koiralla. Glaukoomaa ehkäistään tutkimalla silmänpaine, sekä silmien etukammioikulmien rakennetta gonioskopiatutkimuksella.

Lisäksi lappalaisroduilla on satunnaisesti diagnosoitu harvinaisempia silmäsairauksia kuten keratiitti ja näköhermon coloboma.

MUITA VIKOJA JA SAIRAUKSIA

Lonkkaniveldysplasia

Lonkkanivelen kehityshäiriö ja muut luuston kehityshäiriöt, jotka tutkijoiden mukaan ovat osin perinnöllisiä, osin hankittuja ja joiden vaikeusasteet vaihtelevat. Yleensä ne eivät vaikeuta normaalia elämää, paitsi hyvin vaikea-asteisena, jolloin ne saattavat aiheuttaa kipuja. Ylipaino pahentaa oireita.

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärniveldysplasia (puhekielessä kyynärvika) voidaan jakaa useaan eri muotoon, joiden taustalla on kyynärnivelen nivelpintojen epäyhdenmukaisuus. Periytymistapa on epäselvä. Oireet alkavat keskimäärin 4 - 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Kyynärnivelet arvioidaan asteikolla 0-3 joista 0 = ei muutoksia ja 1-3 eriasteisia nivelrikkomuutoksia. Kyynärnivelen kasvuhäiriötä hoidetaan useimmiten lääkityksellä, painonhallinnalla ja sopivalla liikunnalla sekä niveltä tukevilla valmisteilla. Leikkauksilla voidaan poistaa mm. irtopaloja nivelestä sekä siistiä nivelpintojen rosoisuutta.

Polvilumpion sijoiltaan meno (patellaluksaatio)

Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Lievemmat asteet ovat yleensä oireettomia. Vaikeampiasteiset vaativat leikkaushoitoa.

Spondyloosi

Spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppämishaluttomuutta.

Välimuotoinen lanne-ristinikama

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismia ei tunneta. LTV altistaa lanne-ristiluulitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet.

Lappalaiskoirat ry

Nikamaepämuodostumat

Selkärangan nikamien epämuodostumia (vertebral anomaly, VA) esiintyy useilla koiraroduilla. Kipu ja tai neurologisia ongelmia esiintyy, jos epämuodostuneet nikamat painavat selkäydintä.

Olkanivelen osteokondroosi

Osteokondroosi (OC) on kasvuhäiriö, jossa ruston alainen luutuminen epäonnistuu, ja tämä aiheuttaa kyseiseen kohtaan rustovaurion. Osteokondroosi on monigeeninen perinnöllinen sairaus, jonka puhkeamiseen vaikuttaa geenien lisäksi monia tekijöitä (nopea kasvu, liiallinen ruokinta ja ylipaino, fyysinen trauma, verenkiertohäiriö ja hormonaaliset tekijät), jotka eivät kuitenkaan koskaan yksinään aiheuta osteokondroosia.

Epilepsia

Kaatumatauti on aivojen sähköisen toiminnon häiriö, joka ilmenee eriasteisina kohtauksina koirilla. Aidon epilepsian syntyminen ei ole täysin selvillä. Epileptiset kohtaukset voivat johtua myös muista sairauksista tai tekijöistä. Diagnoosin teko on pitkälti muiden kohtauksia aiheuttavien tekijöiden poissulkemista. Toistuviin kohtauksiin aloitetaan säännöllinen lääkityshoito.

Kilpirauhasen vajaatoiminta (hypotyreoosi)

Hypotyreoosi tarkoittaa häiriötä kilpirauhasen tyroksiinin tuotannossa. Kilpirauhanen ei kykene valmistamaan tyroksiinia riittävästi. Oireisto voi olla hyvin monenlaista. Aineenvaihdunnan häiriöt näkyvät mm. alentuneena kylmän sietona ja lihomisena. Turkin laatu huononee ja kuivuu, eikä se vaihdu normaalisti. Sairauteen on olemassa lääkityshoito.

Addisonin tauti

Lisämunaiskuoren tuhoutuminen tai toimimattomuus aiheuttaa vajaatoiminnan oireita eli Addisonin taudin. Tautia todetaan nuorilla ja keski-ikäisillä (2–4-vuotiailla) koirilla, nartuilla uroksia enemmän. Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Addison-sairas koira voi olla väsynyt ja haluton, myös tärinää, lihasheikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Sairauteen on olemassa lääkityshoito. Ei yleisesti esiintyvä sairaus.

Cushingin tauti

Lisämunaaisen kuorikerroksen liikatoiminta. Taudin oireet johtuvat liiallisesta kortisolintuotannosta. Syynä on useimmiten aivolisäkkeen hyvälaatuinen kasvain tai lisämunaaisen kuorikerroksen kasvain. Yleisiä oireita ovat iho-oireet, lisääntynyt juominen ja virtsaaminen, läähätys, väsymys, apeus, kiimahäiriöt, lisääntynyt ruokahalu ja infektioherkkyys. Sairauteen on olemassa lääkityshoito. Ei yleisesti esiintyvä sairaus.

Pompen tauti (glykogeenin kertymäsairaus, GSD II)

Koirilla Pompen tauti ilmenee mm. hidastuneena kasvuna, toistuvana liman oksentamisena, etenevänä lihasheikkoutena ja jatkuvana läähätyksenä. Tautiin liittyy myös käänteisvirtaus ruuansulatuskanavassa, johtuen laajentuneesta ruokatorvesta sekä sydänpoikkeavuuksia. Sairauden ensioireet puhkeavat n. seitsemän kuukauden ikäisillä pennuilla. Koska sairaus on etenevä, siitä kärsivät koirat joko kuolevat tai lopetetaan yleensä ennen kahden vuoden ikää. Koirien Pompen tautiin ei ole hoitoa. Sairauteen on olemassa geenitesti.

DM (degeneratiivinen myelopatia)

Degeneratiivinen myelopatia on perinnöllinen etenevä selkäytimen rappeumasairaus, joka johtaa koiran takapäin heikkouteen ja myöhemmin mahdollisiin halvausoireisiin tyypillisesti 8–14-vuotiailla koirilla. Oireet alkavat takaraajojen koordinaatiohäiriöillä, jotka pahenevat 6–12 kk kuluessa johtaen takaraajojen halvaukseen. Sairauteen on olemassa geenitesti.

Lappalaiskoirat ry

Allergiat

Yksilön peritty kyky muodostaa vasta-aineita on heikentynyt. Allergiaoireet eri yksilöillä voivat olla hyvin vaihtelevia. Myöskään samalla yksilöllä oireet ja allergiatilanne eivät pysy muuttumattomina vaan koira voi herkistyä uusille aineille tai elimistö voi oppia sietämään joitain aineita paremmin. Oireiden voimakkuus ja hoidon tarve ovat yksilöllisiä. Allergiat voivat aiheuttaa iho-ongelmien lisäksi myös korva- ja suolisto-oireita. Allergian tutkimuksen ja hoidon kustannukset vaihtelevat muutamasta kymmenestä eurosta satoihin euroihin vuodessa. Ennen kuin ihottumaa aletaan hoitaa allergiana, täytyy sulkea pois muut ihosairaudet ja mahdolliset loiset. Lappalaiskoirailla allergiat ovat melko harvinaisia.

Purentaviat

Ylä- tai alapurenta. Purentavirhe ei yleensä haittaa koira itseään. Harvinaiset vaikeat purentaviat, jolloin esimerkiksi koiran kulmahampaat pureutuvat ikeniin, vaativat lääkärin hoitoa.

Häntämutka

Nikamavika hännässä on yleensä todettavissa jo luovutusiässä (myydään halvemmallalla tai palautetaan osa kauppahinnasta). Yleensä harmiton eikä vaadi toimenpiteitä. Häntämutkaa ei pidä sekoittaa sallittuun paimenkoukkuun/J-koukkuun.

Kivesvikaisuus

Toisen tai molempien kivesten puuttuminen, todetaan viimeistään 1-vuotiaana. Palautetaan Kennelliiton suosituksen mukaan 20 % kauppahinnasta (mikäli tätä ei ole huomioitu kauppahinnassa, jolloin asiasta on oltava merkintä kauppakirjassa).

Napatyrä

Usein todettavissa jo luovutushetkellä. Yleisimmät napatyrät ovat rasvakudosta sisältäviä ja sulkeutuneita, niistä ei ole mitään terveydellistä haittaa koiralle eikä leikkausta tarvita. Jos napatyrästä kehittyy terveydellinen riski (eli kyseessä ohutsuoilta sisältävä varsinainen tyrä), suositellaan koiralle leikkaushoitoa.

Lappalaiskoiratietokannan sairausriskiluvut

Lappalaiskoirat ry:n Lappalaiskoiratietokannassa (terveys.lappalaiskoira.org) ylläpidetään ns. sairausriskilukuja, joita kasvattajat voivat hyödyntää jalostusyhdistelmien suunnittelussa. Laskentatapa on sama kuin suomenpystykorvan ns. epilepsia-luvun (spj.fi > Rodut > Suomenpystykorva > Terveys > Epi-luku), ja kunkin koiran lukuihin vaikuttavat sen lähisuvussa todetut sairaustapaukset. Luvut eivät suoraan ennusta, sairastuuko koira jossain vaiheessa elämänsä vai ei, ts. keskiarvoa korkeampi luku ei välttämättä tarkoita, että koira sairastuu, ja toisaalta matala luku ei suojaa sitä sairastumiselta.

Alla olevat luvut on otettu Lappalaiskoiratietokannasta tekemällä siellä ns. koeparitus koiran vanhemmilla. Päiväys:

Koira löytyy jo Lappalaiskoiratietokannasta ja alla olevat luvut on otettu sen omasta profiilista. Päiväys:

Koiran epilepsialuku: _____

Ikäryhmän keskiarvo: _____

Koiran kilpirauhasen vajaatoimintaluku: _____

Ikäryhmän keskiarvo: _____

Lappalaiskoirat ry

Koiran Addisonluku: _____

Ikäryhmän keskiarvo: _____

Allergialuku: _____

Ikäryhmän keskiarvo: _____

Autoimmuunisairausluku (= Addisonin tauti, kilpirauhasen vajaatoiminta ja allergia yhdessä): _____

Ikäryhmän keskiarvo: _____

MYYJÄ VAKUUTTAA, ETTÄ LUOVUTUSHETKELLÄ PENTU ON
HÄNEN TIETÄMYKSENSÄ MUKAAN TERVE.

Ostaja suostuu siihen, että koiran profiilin saa merkitä julkiseksi Lappalaiskoirat ry:n
Lappalaiskoiratietokannassa (<http://terveys.lappalaiskoiragalleria.org/>):

Kyllä

Ei

Aika ja paikka: _____

Myyjän allekirjoitus

Myyjän nimenselvennys

Ostajan allekirjoitus

Ostajan nimenselvennys